

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

**СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

23-24 жовтня 2025 року

Київ – 2025

Редакційна колегія:

Ю.О. Демидова, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ (голова),
І.В. Мельничук, кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету філології та масових комунікацій МДУ (заст. голови),
В.О. Кудлай, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.В. Євмененко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології МДУ,
І.О. Петрова, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.О. Федотова, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності МДУ.

Затверджено на засіданні кафедри інформаційної діяльності
(протокол № 3 від 18.11.2025)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 19.11.2025)

Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі : зб. матер. III Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 23-24 жовтня 2025 р. / Маріуп. держ. ун-т ; ред. Ю.О. Демидова, І.В. Мельничук; упоряд. В.О. Кудлай, О.В. Євмененко, І.О. Петрова, О.О. Федотова. – Київ : МДУ, 2025. – 500 с.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ», яка відбулася 23-24 жовтня 2025 року з ініціативи кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.

В конференції взяли участь представники освітянської, наукової, фахової спільнот України та Європейського Союзу.

У тематичних напрямках учасниками конференції розглянуті актуальні питання інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі, інформаційні технології та інтернет ресурси у діяльності сучасних інформаційних агенцій, бібліотек, служб діловодства та архівів, виклики у підготовці фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, культурології, філології, журналістики та інших, дотичних до соціальних комунікацій спеціальностей, особливості інформаційної та документознавчої діяльності, менеджменту та маркетингу у сфері соціальних комунікацій, культури та мистецтва, прикладних студій та інновацій в журналістиці, рекламі та зв'язках з громадськістю, інноваційних технологій в мовознавстві та літературознавстві, тенденцій розвитку україністики в умовах становлення інформаційного суспільства.

Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам та усім, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку інформаційної науки, філології, журналістики, документознавства, бібліотекознавства та архівознавства.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори опублікованих у збірнику доповідей

© Автори тез, 2025

© МДУ, 2025

<https://collegepublishing.sagepub.com/products/ongoing-crisis-communication-4-238868>.

3. Zelizer B. Photography, Journalism, and Trauma. In: Zelizer B., Allan S. (eds.). *Journalism After September 11*. London: Routledge, 2002. P. 55-74. <https://books.google.com.ua/books?id=avjnnmGuHsEC>.
4. Kot S., Mozolevska A., Polishchuk O., Stodolinska Y. The Discursive Power of Digital Popular Art during the Russo-Ukrainian War: Re/Shaping Visual Narratives. *Arts*. 2024. Vol. 13, No. 1. Article 38. URL: <https://www.mdpi.com/2076-0752/13/1/38>.
5. Худошник О., Бучарська І. Медіатизація війни у фокусі наукових теорій та аналітичних практик. *Communications and Communicative Technologies*. 2024. № 2. С. 5-24. URL: <https://cct.dp.ua/index.php/journal/article/view/250>.
6. Makhortykh M., Sydorova M. Social Media and Visual Framing of the Conflict in Eastern Ukraine. *Media, War & Conflict*. 2017. Vol. 10, No. 3. P. 359-381. URL: <https://doi.org/10.1177/1750635217702539>.
7. Hoskins A. Media and Compassion after Digital War: Why Digital Media Haven't Transformed Responses to Human Suffering in Contemporary Conflict. *International Review of the Red Cross*. 2021. Vol. 103, No. 913. P. 117-143. URL: <https://international-review.icrc.org/articles/media-compassion-digital-war-human-suffering-contemporary-conflict-913>.

Мельничук Ірина

/ м. Київ /

ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНА ПРОЗА РОМАНА ІВАНІЧУКА:

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВА СВОЄРІДНІСТЬ

Розвиток літератури нерозривно пов'язаний із розвитком історичної свідомості людства і відображає його. У філософії цю тезу обстоювали такі

вчені, як Г.-Гадамер, Г. Ріккерт, М. Гайдегер, К. Ясперс. Основою історії є історичне – усе, що наділене унікальною індивідуальністю, має тяглісний характер і здатне зафіксуватися в пам'яті поколінь. За твердженням Г. Ріккерта, кожен, хто говорить про історію, сприймає історичне як низку особливих, виняткових явищ. Неординарні особистості, великі творіння, прориви у мистецтві чи в науці, епохальні події в суспільному житті мають у собі певні ціннісні характеристики, які і роблять їх вартими історії.

Головне завдання історії – знайти в загальному ході подій доступну розуму закономірність. Виняткове значення надається при цьому певній ключовій події. Історична оповідь концентрується навколо цієї події, а всі попередні й усі наступні факти розглядаються як такі, що або ж ведуть до неї і готують її, або ж розвивають її наслідки. Ключова подія історії ділить історію на дві частини, кожна з яких є своєрідною.

Літературна творчість – оригінальний спосіб історизації, тобто ціннісного виділення з часового потоку сучасного і минулого, того, що є, на думку митців, феноменальним і надання йому художньої значущості.

Історико-біографічна література – сукупність художньо-наукових творів, об'єднаних наявністю в них героя, котрий залишив помітний слід у суспільно-політичному, науковому, мистецькому, літературному житті. Це один з найдавніших видів літератури, його витоки сягають античних часів. Однією з найважливіших жанрових рис художньої біографії є творче змалювання життєвого шляху конкретної історичної особи, реалізоване на основі справжніх документів і подій свого часу з глибоким зануренням письменника в її духовний і внутрішній світ, соціальну і психологічну природу історичних діянь. Поряд з художніми біографіями Т.Шевченка («Петербурзька осінь» О. Ільченка, «Тарасові шляхи» О. Іваненко тощо), Марка Вовчка («Марія» О. Іваненко), Лесі Українки («Дочка Прометея» М. Олійника), П.Тичини («Кларнети ніжності» П. Загребельного) помітним явищем стала історико-біографічні романи Романа Іваничука, присвячені науковцю Миколі Гулаку «Четвертий вимір» і поету Івану

Франку «Шрами на скалі».

Назва роману «Четвертий вимір» може трактуватися щонайменше двома шляхами. Найпростіше і найочевидніше визначення – це назва однієї з найвідоміших в усьому світі праці М. Гулака, яка була присвячена геометричним вимірам і продовжувала світові тенденції розвитку точних наук Лобачевського і Коперника. Але при більш глибокому аналізі більш вірогідним є інший варіант. Нагадаймо, що в романі в одній з частин є розділ з однойменною назвою «Четвертий вимір». Саме цей розділ і пояснює основне значення назви.

Цитуючи вислів французького філософа Сен-Мартена: «Світ наш побудований на трьох вимірах, тому підлягає знищенню. Якби він був побудований на чотирьох – був би вічний»[1,122], автор настановлює нас на роздуми на перенесення такого визначення на людську сутність, а саме на постать головного героя. Особистість Микола Гулак має свої людські виміри:

- вимір громадського життя – він один з організаторів і учасників Кирило-Мефодіївського товариства – найгучнішого слов'янського явища свого часу;
- вимір науки – Гулак є автор цілої низки праць з різних галузей науки, починаючи з історії і філософії і закінчуючи точними науками;
- вимір особистого життя – він одружений з чарівною жінкою – акторкою Терезою, яка довгий час підтримувала його і була його найкращим радником у далекій Грузії.

Але четвертий вимір особистості цього героя – вимір його власної душі, його переживання і страждання, його спокутування перед власною совістю і непокора перед соціальним становищем. На підтвердження цих слів можемо цитувати визначення четвертого виміру за Майстром Простору і Часу – одним з дійових персонажів роману: «Четвертий вимір у тобі самому, у центрі твоєї душі, у закладених там принципах, від яких ти не відступаєш, і тільки з її надр можеш піти в безсмертя з доброю або лихою славою. Хай не мучать тебе сумніви – лихої слави ти не матимеш». [1, 125].

Саме особистості відомого громадського діяча і історика, четвертому

виміру душі забутого на Батьківщині генія присвячений роман Романа Іваничука «Четвертий вимір».

Роман «Четвертий вимір» складається з трьох основних частин і епілогу, в якому автор пояснює ідею створення і необхідність написання цього роману.

Однією із особливостей оповіді роману є те, що ведеться вона від особи різних персонажів. У літературознавстві цей термін має назву поліфонія. *Поліфонія* (грецьк. polyphonia) – багатозвуччя, засноване на одночасному гармонійному поєднанні та розвитку рівноправних самостійних мелодійних ліній, один із найважливіших виражальних засобів у музиці та поезії. [20]

Саме завдяки прийому поліфонії досягається різнобічна характеристика головного героя. Опосередкована характеристика ведеться від імені тих, хто відіграв значну роль і в житті самого Гулака. Кожному персонажу відводиться окреме місце. Вони представляють життя Гулака з різних подій, не лише аналізуючи його і даючи оцінку, а й дають змогу відкрити якісь потаємні сторони душі героя. Кожен з них представляє постать героя зі свого боку, відкриваючи читачеві нові виміри життя відомого вченого (Михайло Горьєв, Кінто Гіві, Тереза, Петро Клушин, Микола Костомаров та ін.).

Історико-біографічна проза не є життєписом, де документальність має перевагу над художністю. Ми маємо авторський художній вимисел і маємо конкретний факт: Іваничук не показує Гулака слабким, або сповненим ненависті до своїх побратимів, він до останньої хвилини захоплювався талантом Т. Шевченка і розумом М. Костомарова, але факт залишається фактом: як організатори братства відомими є М. Костомаров, Т. Шевченко та П. Куліш. Звідси і постає гірке відчуття забутості і втрати авторитету на Батьківщині, тому Р. Іваничук проєктує дійсність, показуючи її крізь призму свого розуміння.

Окремим, поза сюжетним образом є образ Майстра Простору і Часу.

У творі Романа Іваничука Майстер Часу і Простору є персонажем менш абстрактним, хоча й невидимим людському оку: «Серед безмежжя ночі був у кабінет, зримий тільки для Гулака, ще й пан у смокінгу, жабо й циліндрі з

магічною паличкою у руці, той самий, якого уявив, коли сидів у Воронцовському саду на лавочці під Липою – Майстер Часу і Простору. І нічого дивного: колись такі прояви ходили вільно по світу навіть удень...володар постійної часової форми, навідався до Миколи Івановича цієї тихої осінньої ночі, щоб провести його тим відтинком часу й простору, який його визначено, щоб завтра вранці доставити на очну ставку із своїм минулим» [1, 116].

Майстер Часу і Простору є своєрідним провідником героя у світ спогадів, він водить його темними коридорами минулого, він його радник і товариш, його найперший суддя, бо ж знаходить він у гулаковій душі і поради йому дає саме звідти.

Але разом з тим, говорить він і про свою безмежну владу над природою: «Злітало з липи, вигойдуючись у повітрі, пожовкле листя. Гулак замислено спостерігав цю форму руху часу. Дрібна деталь – а злагоджено, продумано, наче стоїть ось тут, за липою, і всюди – в кожній точці всесвіту – Майстер Часу і Простору, який володіє Рухом і має силу й право повертати його напрямки» [1, 30].

Маємо також висловити припущення, що за магічною постаттю цього неземного ества ховається постать самого автора, його авторське бачення. Аби не ламати сюжетної композиції, загальної картини твору автор висловлює свої думки і свої ставлення за допомогою такого незвичайного, новаторського прийому. Але у епілозі автор сам зазначає, що знаходиться під владою цього Майстра.

Історико-біографічна проза є явищем специфічним, міжжанровим, вона зображує постаті людей, що відіграли важливу, винятково незамінну роль в історичному процесі, показує людину на тлі історичного процесу, в якому вона творить, діє, керує громадським життям. Ця постать з перших уст говорить про свою епоху, аналізує її і робить власні висновки. Власне поєднання історичного минулого з біографічними відомими і невідомими широкому загалу подіями і створює цей специфічний жанр. Роман Іваничук «Четвертий вимір» є

жанровим різновидом роману-пошуку, автор, вибудовує четвертий вимір – вимір внутрішнього світу персонажа, одного з братчиків «Кирило-Мефодіївського братства», Миколи Гулака, використовуючи прийоми поліфонії та ретроспекції. Прийом ретроспекції – чи не найбільш вживаний і найбільш функціональний у творі. Саме за рахунок цього засобу автор відтворює різні площини спогадів, думок, душевних злетів і падінь. Такі прийоми не тільки переносять героїв на кілька десятків років у минуле, але й формує топос творів (Україна (Київ, Львів) – Росія (Петербург) – Грузія (Тифліс, Єлисаветполь), цей прийом ускладнює лінійний перебіг подій.

Література

1. Іваничук Р.І. Четвертий вимір; Шрами на скалі: Романи. Харків. Фоліо, 2007. 477с.
2. Савенко І. Стильові особливості біографічного роману-пошуку; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. Т., 2006. 19 с.

Євмененко Олена

/ м. Київ /

НОВЕЛИ ГЕО ШКУРУПІЯ: ЖАНРОВІ ЕКСПЕРИМЕНТИ

Постать Гео Шкурупія сьогодні повертається до актуального літературного дискурсу як один із символів «розстріляного відродження», репресований письменник, поет-футурист, кіносценарист, журналіст і «король футуропрерій» – за власним самовизначенням. Його поетичні й прозові тексти, а також літературно-критичні виступи репрезентують як панфутуристичну модель мистецтва, так і унікальні спроби жанрового оновлення малої прози. У центрі уваги дослідників здебільшого опинялися роман «Двері в день» або велика проза митця, тоді як новелістика, попри наявність спеціальних студій, усе ще потребує комплексного аналізу з огляду на жанрові експерименти та їхню